

Ict bekwaamheid online module - PDF bij opdracht 4

De aspecten van ict-bekwaamheid. Misschien heeft u zelf al een idee wat ict-bekwaamheid precies is. Beleid maken over ict-bekwaamheid bestaat volgens Kennisnet uit verschillende aspecten, die u terugziet in het onderstaande model:

- digitale geletterdheid
- leersituatie
- organisatie
- professionalisering

Wanneer een school of bestuur de ict-bekwaamheid van leraren stimuleert, dan is het belangrijk te werken aan al deze aspecten. Dit ziet u terug in onderstaand model:

In dit model ziet u de componenten van de verschillende aspecten, die allemaal nodig zijn. Al deze aspecten staan in verbinding met elkaar, daarom is er ook geen volgorde waarin u het beste aan deze aspecten kunt werken. Een bestuur dat ict-bekwaamheid van leraren ten volle wil ontwikkelen behandelt de onderdelen in

samenhang. De vier aspecten bieden een complete blik op wat er allemaal valt onder ict-bekwaamheid van leraren en waar beleid voor nodig is. Hoe dat precies in elkaar zit leest u hieronder, per aspect.

Digitale geletterdheid van leraren

Het gebruik van ict is niet meer weg te denken uit onze maatschappij, daarbij is digitale geletterdheid cruciaal voor iedere burger. Om iedere leerling gelijke kansen in de maatschappij te geven, is het daarom essentieel dat het schoolbestuur het belang van digitale geletterdheid uitdraagt voor alle leraren en leerlingen.

Digitale geletterdheid van leraren, dat betekent: het bezitten van de basisvaardigheden om pedagogisch verantwoord te werken in een digitale wereld. Alleen leraren met basisvaardigheden op het gebied van digitale geletterdheid kunnen leerlingen echt verder helpen bij het leren van digitale vaardigheden. Dit is in het bijzonder belangrijk omdat onderzoek (OESO 2016) aantoont dat digitale vaardigheden zich niet vanzelf ontwikkelen. Er zijn grote verschillen in digitale geletterdheid tussen leerlingen, onder meer door hun maatschappelijke achtergrond. Leraren die digitaal geletterd zijn, kunnen daarom een grote rol spelen in het overbruggen van deze kloof.

Waar bestaat digitale geletterdheid eigenlijk uit? De Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) omschrijft de onderstaande componenten:

1. ict-basisvaardigheden:
 - basisbegrip over ict. Het kunnen benoemen van functies van computers en computernetwerken;
 - begrip van infrastructuur. Het kunnen benoemen, aansluiten en bedienen van hardware. Het kunnen bedienen van verschillende apparaten en programma's en het kunnen opslaan en toegankelijk maken van informatie;
 - standaardtoepassingen kunnen hanteren. Het kunnen omgaan met standaard-kantoor toepassingen en andere softwareprogramma's voor onder meer internetgebruik, beeldbewerking, samenwerking en betalingsverkeer;
 - veiligheid. Het op de hoogte zijn van - en kunnen omgaan met - beveiligings- en privacyaspecten in het kader van persoonlijke en financiële gegevens.
2. informatievaardigheden: een informatiebehoefte kunnen signaleren en analyseren, en op basis hiervan relevante informatie zoeken, selecteren, verwerken en gebruiken.
3. mediawijsheid: kennis, vaardigheden en de mentaliteit die nodig zijn om bewust, kritisch en actief om te gaan met media.

4. computational thinking: problemen op een zodanige manier formuleren dat het mogelijk wordt om een computer of ander digitaal gereedschap te gebruiken om het probleem op te lossen.

De Leersituatie

De inzet van ict en digitaal leermateriaal kan leiden tot hogere leeropbrengsten, verbeterde motivatie en meer plezier bij het leren. Maar, bij ondeskundig gebruik, kunnen ict-hulpmiddelen juist nadelig werken voor leerlingen. De leraar heeft daarbij de sleutelrol door middel van:

- Keuzes vanuit de leersituatie.
- De didactiek en ict-middelen die geschikt zijn om optimaal te leren.
- Kennis over de relatie tussen de onderwijsvisie, context en de juiste keuze voor ict-toepassingen.

Didactisch redeneren is de kern van deze bouwsteen en de kern van het leraarschap. Het is de manier waarop een leraar zorgt dat de leerling leert en kennis en vaardigheden opdoet. Voor de effectieve inzet van ict, is het belangrijk om de juiste mix te vinden voor elke leersituatie, passend bij de context.

Bij iedere leersituatie zijn vier factoren van belang: de leerling, de leraar, de leerinhoud en een passend ict-hulpmiddel. Dankzij onderzoek weten we steeds meer over de wisselwerking tussen deze vier factoren. Als een leraar deze wisselwerking begrijpt en beheerst, kan hij of zij beter variëren met ict-hulpmiddelen.

Om bij elke leersituatie de meest geschikte ict-toepassing te vinden, is het naast een heldere onderwijsvisie en kennis van didactische strategieën, belangrijk om te weten wat werkt. Dit betekent dat een leraar bewust onderzoek gebruikt om ict effectief in te zetten, met als resultaat een hoger leerrendement voor ieder kind.

Organisatie

Hoe zorgt u dat leraren vanuit consistent beleid en volgens wet-en regelgeving gefaciliteerd worden in hun ict-bekwaamheid? Denk bijvoorbeeld aan:

- Een IBP-beleid (Informatiebeveiliging & Privacy) waarbij alle leraren weten wat dat betekent voor hun functie. Het IBP-beleid is goed geïmplementeerd als de leraren veilig omgaan met leerlinggegevens (incl beeldmateriaal) in de kantorapplicaties, de toetssystemen, de digitale leermiddelen, het leerlingadministratiesysteem en de elo (elektronische leeromgeving).
- Een centraal beleid over hoe leerlingen gevolgd worden en het gebruik van verschillende systemen daarvoor. Alle leraren implementeren dat beleid.

- HR-beleid waarin ict-bekwaamheid een plaats heeft en dat onderdeel is van de jaarlijkse gesprekscyclus.
- Vanuit het bestuur het gesprek aangaan over het belang van ict op alle niveaus (leraar, teamleider, schoolleider, bestuurder). Iedereen ziet het belang van ict-bekwaamheid in.
- Vanuit het bestuur digitaal communiceren op een veilige en efficiënte manier met ouders en andere betrokkenen.

Professionaliseren

Steeds meer scholen zijn aan de slag met het creëren van een verbetercultuur. Dat zo'n cultuur werkt, is veel bewijs voor.

Onderzoeken van de afgelopen jaren, zoals die van McKinsey (2010) en Oeso (2016), tonen duidelijk aan dat de kwaliteit van het onderwijs valt of staat met de kwaliteit van de leraren. Besturen hebben hier een belangrijke rol in: 40% van de tijd van de schoolleider is nodig voor het faciliteren van ruimte en tijd voor professionaliseren van de teams.

Kwalitatief goede onderwijssystemen hebben met elkaar gemeen dat de focus al jaren ligt op de kwaliteit van de leraren. Op scholen in Denemarken en Frankrijk, zien we bijvoorbeeld een cultuur waarin leraren als professionals van elkaar leren en samen het onderwijs verbeteren (Zie voor meer voorbeelden 'Meer Weten? 1').

Ook de Inspectie geeft aanwijzingen over waar goede scholen de focus leggen: goede leraren zijn belangrijk, net als hechte teams. Goede schoolleiders en bestuurders werken samen vanuit een gedeelde visie en ambitie. Professionalisering wordt aangemoedigd en leraren weten wat hun leerlingen kennen en nodig hebben. Op minder goede scholen zien we dit veel minder. Een goede school heeft dus een verbetercultuur. Vergroot daarom het professionalisme van leraren, zorg voor een continue verbetercultuur op school en houd besturen hier verantwoordelijk voor.

Het belang van context

Met name de leersituatie en de professionalisering zijn erg contextgevoelig. Daarbij is het van belang dat de betrokkenen bepalen welke ict-keuzes ze maken in hun eigen specifieke context. Het is namelijk niet zinvol om van alle leraren precies dezelfde vaardigheden te verwachten. De zoektocht naar specifieke vaardigheden in een bepaalde context kunt u het beste faciliteren met tijd en ruimte.

Blijf daarnaast altijd stil staan bij uw eigen context en die van uw collega's. Denk bijvoorbeeld aan vragen als:

- Waar staat de school?
- Hoe is de leerlingpopulatie opgebouwd?
- Wat is het onderwijsconcept van de school?
- Met welk vak of welke leerinhoud heb ik te maken?
- Wat is het niveau van uw leerlingen?
- Waar staan we in het schooljaar?
- Wat zijn de persoonlijke omstandigheden van iedere leerling?
- Welke eigen persoonlijke omstandigheden tellen mee?
- Wat is de samenstelling van de groep?

U kunt waarschijnlijk zelf nog meer contexten bedenken die meespelen.

Om alle relevante contexten naar boven te halen is het belangrijk om de dialoog aan te gaan met verschillende collega's binnen uw organisatie. Bijvoorbeeld aan de hand van vragen als: welke contexten zijn daadwerkelijk bij u van invloed tijdens het maken van beleid over ict-bekwaamheid? En hoe beïnvloeden de contexten de verschillende aspecten bij het maken van beleid over ict-bekwaamheid?

Bronnen Deel 1

Wilt u meer weten over een onderwerp uit deel 1 van deze module? Dan raden wij u de onderstaande bronnen, per onderwerp aan.

Wat is uw visie op onderwijs en ict?

- Biesta en de doelen van het onderwijs: <https://www.plein013.nl/wp-content/uploads/2018/06/Biesta-2018.-De-doeldomeinen-van-onderwijs.-NIVOZ.pdf>
- Vier in Balans-model: <https://www.kennisnet.nl/artikel/het-vier-in-balans-model-optimaal-rendement-met-ict/>
- De internationale ontwikkelingen: <https://www.kennisnet.nl/fileadmin/kennisnet/publicatie/Kennisnet-Onderwijs-vernieuwen-met-technologie-een-internationale-blik-publicatie.pdf>

Hoe zit het met de inzet van ICT?

- De Vier in balans-monitor: <https://www.kennisnet.nl/fileadmin/kennisnet/publicatie/vierinbalans/Vier-in-balans-monitor-2017-Kennisnet.pdf>
- Monitor ict-bekwaamheid: <https://www.slimmerlerenmetict.nl/artikel/doe-mee-met-de-monitor-ict-bekwaamheid>
- De aspecten van ict-bekwaamheid, de verbindingen daartussen en de aanbevelingen voor beleid: <https://www.kennisnet.nl/publicaties/handreiking-ict-bekwaamheid-van-de-leraar-hoe-pakt-u-dat-aan/>

Digitale geletterdheid

- Kennisnet en digitale geletterdheid: <https://www.kennisnet.nl/publicaties/werken-aan-digitale-geletterdheid-van-visie-naar-praktijk/>
- SLO en digitale geletterdheid: <https://slo.nl/thema/meer/digitale/>
- Checklist Digitale geletterdheid van visie naar praktijk: https://www.kennisnet.nl/fileadmin/kennisnet/publicatie/Checklist_digitale_geletterdheid.pdf
Onderzoek OESO digitale vaardigheden: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5j1wz83z3wnw-en.pdf?expires=1569228724&id=id&accname=guest&checksum=E717B80E3AA411B1275456C9F58FE92A>
- Wat kunnen we leren van andere landen? <https://www.kennisnet.nl/artikel/digitale-geletterdheid-in-denemarken-dit-kan-nederland-leren-van-de-denen/>
- Informatievaardigheden die leerlingen nodig hebben: <https://kennisnet.libsyn.com/verbeter-de-online-informatievaardigheden-van-leerlingen-met-deze-tips>
- Mediawijsheid: <https://www.mediawijsheid.nl/> en <https://www.mediawijzer.net/>
- Computational thinking: https://www.kennisnet.nl/fileadmin/kennisnet/publicatie/Computational_Thinking_in_het_Nederlandse_onderwijs.pdf

De leersituatie

- Joke Voogt en didactisch handelen met ict (onderzoeksconferentie 2015): https://www.youtube.com/watch?v=I4ILkrV3d_s&feature=youtu.be
- Didactisch redeneren in de leersituatie: <https://www.kennisnet.nl/artikel/integreer-ict-bekwaamheid-systematisch-in-de-lerarenopleiding/>
- Weten wat werkt kaarten: <https://www.kennisnet.nl/artikel/weten-wat-werkt-kaarten/>
- Weten wat werkt over e-portfolio: <https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopeenrij/effect-e-portfolio-in-basisonderwijs/>
- Variëren met ict en gepersonaliseerd leren. Doe het teamspel: <https://www.kennisnet.nl/artikel/teamspel-bliepp-kennismaken-met-gepersonaliseerd-leren-met-ict/>

Organisatie

- IBP en hoe dit in de school te implementeren: <https://aanpakibp.kennisnet.nl/>
- Tessa Jansen, NRO en Hr beleid: <https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2014/11/HRM-en-prestaties-in-het-primair-onderwijs-2016-Tessa-Janssen-EUR.pdf>

Professionaliseren

- Belangrijke kenmerken van een professionaliseringsaanpak om ict-competenties bij leraren te ontwikkelen <https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopeenrij/docentvaardigheden-ict/>
- McKinsey en professionalisering: <https://www.mckinsey.com/industries/social-sector/our-insights/how-the-worlds-most-improved-school-systems-keep-getting-better>
- OESO: https://read.oecd-ilibrary.org/education/netherlands-2016_9789264257658-en#page14
- Onderwijsinspectie en de staat van het onderwijs (2018): <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/04/11/hoofdpijnen-stelseloverzicht-de-staat-van-het-onderwijs-2018>
- Lerende organisaties in een onderwijscontext www.https://onderwijsdatabank.s3.amazonaws.com/downloads/Publieksversie_Kenmerken_van_een_lerende_organisatie.pdf